**POSTER BİLDİRİ 119**

## RİZE'DE ÖĞRENİM GÖREN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVREYE DUYARLI TUTUM VE DAVRANIŞ DÜZEYİ

**Büşra Nur Değirmen, Asuman Okur, Cansu Tırampaoğlu, Leyla Karaoğlu**

**Giriş ve Amaç**: Çevre sorunlarının farkında, çevreye faydalı tutum ve davranış gösteren kişiler çevre bilincine sahip kişiler olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde artan çevre sorunlarının çözümü, çevre bilincine sahip bireyler yetiştirmekle mümkün olacaktır. Bu da aile, okul ve destek sağlayan toplumsal yapılarla sağlanabilir. Bu araştırmanın amacı Rize ili Merkez ilçede öğrenim görmekte olan 9. ve 11. Sınıf lise öğrencilerinin yaşadıkları semtle ilgili çevresel risk algılarını, çevreye duyarlı tutum ve davranış düzeylerini ve ilişkili faktörleri saptamaktır.

**Gereç ve Yöntem**: Araştırma kesitsel analitik tiptedir. Nüfusa orantılı sistematik küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Küme birimi sınıftır. Evren kamu liselerinden oluşmaktadır, evren büyüklüğü 3110 dokuzuncu ve 2299 on birinci sınıf öğrencisi olmak üzere 5409 öğrencidir. Örneklem büyüklüğü, her kümeden yirmi öğrenci olmak üzere 600 öğrenci olarak planlanmıştır. Veriler sınıflarda öğrencilere anket dağıtılarak gözetim altında toplanmıştır. Anketi 652 öğrenci yanıtlamış, analize uygun olmayan 17 anket analiz dışı tutulmuştur ve 635 öğrencinin verileri değerlendirilmiştir. Anket formu, sosyodemografik özellikler, "yeşil tüketici değerleri" tutum ölçeği, çevreci davranış soruları, yaşanılan çevreyle ilgili algıları yansıtan sorulardan oluşmuştur. Yeşil tüketici değerleri ölçeği Haws ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş tek maddeli, altı sorulu, 7'li likert tipinde bir ölçektir. Bu çalışmada ölçek 5'li likert olarak değiştirilmiştir, değerlendirme 100 üzerinden yapılmış, cronbach alpha değeri 0.83 bulunmuştur. Öğrencilerin aldıkları puanların ortalaması olan 67.0 ve üzerinde puan alanlar çevreye duyarlı tüketici olarak tanımlanmıştır. Araştırma için KTÜ Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu ve Rize İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Verilerin analizi PASW 18.0 programı ile yapılmıştır. Mann Whitney U, Kruskal Wallis, ki-kare testleri istatistiksel analizlerde kullanılmıştır.

**Bulgular**: Araştırma kapsamına giren öğrencilerin yaş ortalaması 15.5±0.4 yıl olup, %55.7'si kız, %44.3'ü erkektir. Öğrencilerin %59.5'i dokuzuncu, %40.5'i on birinci sınıfa devam etmektedir. Öğrencilerin %53.1'i yaşadığı çevreyi sağlık açısından iyi olarak değerlendirmiş, %41.9'u yeterli yaya kaldırımı olmadığını, %40.3'ü temiz olmadığını, %31.2'si güvenli olmadığını, %20.9'u çok suç işlendiğini, %26.3'ü sokakların iyi ışıklandırılmadığını, %24.9'u fazla trafik olduğunu belirtmiştir. Yaşanılan çevrede çok suç işlenmesi erkekler (%27.4) ve 9.sınıf öğrencileri (%23.5) tarafından, temiz olmama kız öğrenciler (%42.4) tarafından daha fazla sorun olarak algılanmaktadır (p<0.05). Öğrenciler tarafından Rize ili için çevresel risk oluşturduğu düşünülen ilk 5 sorun sırasıyla; çöpler (%59.1), deniz kirliliği(%56.2), çay fabrikalarının dumanı (%54.6),



18.ULUSAL HALK SAĞLIĞI KONGRESİ
5-9 Ekim 2015, KONYA
Olağandışı Durumlar ve Halk Sağlığı

derelerin kirliliği (%53.7) ve hava kirliliğidir (%49.1). Çevresel risk olarak algılanan sorunlar cinsiyet ve sınıfa göre farklılık göstermiştir (p<0.05). "Yeşil tüketici değerleri" ortalama puanı 66.8±0.7 olup (minimum=0, maksimum=100, medyan=66.7, mod=66.7), kızlarda 67.5±1.02, erkeklerde 65.8±1.25 saptanmıştır. Yeşil tüketici değerleri ile kişisel özellikler arasında istatistiksel ilişki bulunmamıştır (p>0.05). Çevreye duyarlı tüketici olarak tanımlanan öğrencilerin sıklığı %47.7'dir (ortalama puan ≥67.0). Davranışlar incelendiğinde; öğrencilerin %56.7'si kullanmadığı odanın ışığını daima kapattığını, %49.9'u dişlerini fırçalarken hiçbir zaman suyu boşa harcamadığını, %26.0'ı yere hiçbir zaman çekirdek kabuğu atmadığını ve %3.3'ü her zaman evindeki atıkları geri dönüşüm için ayrıştırdığını belirtmiştir. Çevreci davranışların çevreye duyarlı tüketici tutumuyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Çevreye duyarlı tutumu yüksek olan öğrencilerin %35.6'sı yere hiçbir zaman çekirdek kabuğu atmadığını (p=0.001), %65.7'si kullanmadığı odanın ışığını daima kapattığını (p=0.005), %59.1'i dişlerini fırçalarken hiçbir zaman suyu boşa harcamadığını (p=0.001), %5.9'u evindeki atıkları geri dönüşüm için her zaman ayrıştırdığını belirtmiştir (p=0.001). Öğrencilerin %42.9'u çevresel sorunların çözümünde gönüllü olarak rol almak istemektedir, bu oran çevreye duyarlı tüketici tutumu yüksek olan öğrencilerde %54.7 olarak saptanmıştır (p=0.001).Öğrencilerin %41.7'si okulda verilen çevre eğitimini yeterli bulmaktadır.

**Sonuç ve öneriler**: Araştırma, Rize'deki lise öğrencilerinin çoğunun yaşadıkları semtteki çevresel risklerin farkında olduklarını ancak önemli bir kısmının enerji tüketimi konusunda savurgan davrandığını, çevreyi kirlettiğini, çevre sorunlarının çözümünde gönüllü olarak rol almak istemediğini ortaya koymuştur. Öğrencilerde saptanan yetersiz çevreye duyarlı tutum ve davranışların oldukça gerçekçi bir şekilde toplumsal yapıyı yansıttığı düşünülmüştür. Rize'de katı atık yönetimiyle ilgili evde ayrıştırma ya da geri dönüşüm gibi çevre dostu programlar uygulanmamaktadır ve başlatılması uygun olacaktır. Okulda verilen çevre eğitiminin yetersiz olarak değerlendirilmesi, okul çevre sağlığı programlarının güçlendirilmesinin gerekli olduğunu göstermektedir.

**Anahtar Kelimeler**: Yeşil tüketici, lise öğrencileri, çevreci davranış, tutum